

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІРША "ЗАПОВІТ" Т. Г. ШЕВЧЕНКА АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Тарас Шевченко є визначною постаттю не лише в українській, а й у світовій літературі. Твори письменника перекладенні багатьма мовами світу: англійською, албанською, білоруською, болгарською, в'єтнамською, вірменською, грецькою, грузинською, іспанською, італійською, російською та іншими. Серед праць Шевченка важливе місце посідає вірш "Заповіт". Саме з цієї поезії у більшості випадків і починається знайомство іноземців з творчістю Кобзаря.

Актуальність статті зумовлена необхідністю вивчення й аналізу відтворення творчої індивідуальності Тараса Шевченка у перекладах "Заповіту" англійською мовою.

Мета дослідження – проаналізувати й зіставити переклади "Заповіту" Тараса Шевченка англійською мовою Падаріка Бресліна, Етель Ліліан Войнич і Джона Віра.

Письменники усього світу цікавляться творчістю Тараса Шевченка, зокрема й віршем "Заповіт", і мають на меті донести зміст творів українського поета до співвітчизників за допомогою засобів рідного слова. Визначне місце посідають переклади саме англійською мовою, адже вона є однією з найпоширеніших у світі. Як наслідок, не володіючи українською мовою, люди мають змогу насолодитися творами Шевченка.

Найбільш перекладеним віршем поета став "Заповіт". Тут провідне місце посідають переклади науковців з Канади – К. А. Андрусишен (видання *The Poetical Works of Taras Shevchenko. The Kobzar*. Toronto, 1964 p.), Дж. Вір (збірка *Shevchenko. Selections*. Toronto, 1961 p.), А. Дж. Гантер (видання *The Kobzar of the Ukraine — Selected Poems of Taras Shevchenko*. Teulon, Manitoba, Canada, 1922 p.), П. Канді (журнал *Канадійський ранок*. № 280, 1926 p.), О. Івах (збірка *Ewach H. Ukrainian songs and lyrics*. Winnipeg, 1933 p.); зі США – Е. В. Андервуд (*Underwood E. W. The Slave Anthology*. Portland, Maine, 1931 p.), В. Семенін (видання *Women in the life and work of Shevchenko*. New York, 1940 p.); з Великої Британії – П. Бреслін (газета *Moscow News*. 6 березня, 1939 p.), Е. Л. Войнич (збірка *Six lyrics from the Rutheanian of Taras Shevchenko also The song of the merchant Kalashnikov from the Russian of Mikhail Lermontov*. London, 1911 p.), Дж. Ліндсей (журнал *The International Literature*. Moscow, № 3, 1939 p.). Крім вище зазначених перекладів існують ще близько 80 варіантів інтерпретацій вірша англійською мовою.

Авжеж, переклад не може відобразити усю глибину оригінального твору. Головне завдання перекладача полягає в тому, щоби проникнути в суть ключових слів твору і донести їх основний зміст до іншомовних читачів. Таким чином, якщо переклад виконаний професійно, то він є надійним засобом встановлення взаємозв'язків з іншими країнами світу: вивчення їх історії, культури та національного колориту.

Далі ми детально розглянемо та проаналізуємо найбільш поширені англійські переклади "Заповіту" Т. Г. Шевченка письменників різних країн, а саме Подаріка Бресліна, Етель Ліліан Войнич і Джона Віра.

Джон Вір – письменник, журналіст, активний діяч української діаспори в Канаді, перекладач англійською мовою творів Івана Франка і Тараса Шевченка. Народившись у Канаді у сім'ї емігранта з України, він нерозривно пов'язаний з долею українського народу.

Натомість письменники Подарік Бреслін і Етель Ліліан Войнич мають ірландське походження.

Етель Ліліан Войнич була одружена з польським революціонером Вілфрідом Войничем і брала активну участь у визвольному русі проти царського режиму в Росії. Оволодівши українською мовою, вона перекладала народні пісні та поезію Шевченка.

Щодо біографії Подаріка Бресліна існує мало інформації, відомо лише, що він ірландський письменник і перекладач.

Переклади "Заповіту" цих трьох письменників відрізняються ритмомелодичними, стилістичними, граматичними, смисловими й мовними особливостями.

Стосовно ритмомелодичних особливостей перекладу, то оригінальний вірш "Заповіт" Т. Шевченка складається з 24 рядків. Переклади П. Бресліна й Дж. Віра мають таку ж саму кількість рядків, а у Е. Л. Войнич на два більше. Вона розширила вірш, додавши власні рядки, один з яких описує величність Бога, а інший – красу української природи:

"When I hear the call
Of the racing flood,
Loud with hated blood,
I will leave them all,
Fields and hills; and force my way
Right up to the Throne
Where God sits alone;
Clasp His feet and pray...
"Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу...отоді я
І лани і гори –
Все покину й полину
До самого Бога
Молитися... а до того
Я не знаю Бога"
But till that day
What is God to me?" [2]

На лексичному рівні англійські варіанти вірша теж мають суттєві відмінності. Звернемо увагу на назву "Заповіт". На англійську мову слово "заповіт" перекладається як "testament" і логічно було додати до нього означений артикль "the", що вказує на власне визначене поняття. Вірш Е. Л. Войнич має саме таку назву "The Testament". Бреслін і Дж. Вір додали присвійний займенник "my", щоб надати назві більш експресивної забарвленості, наголосивши на авторстві Шевченка.

Також письменники приділяли особливу увагу вибору лексики, надмірному використанню перекладацьких трансформацій, які необхідні для літературного перекладу. Дж. Вір наголошував: "Англійські слова коротші за українські. Тож, щоби витримати мелодику вірша, треба додавати якихось нових слів. Але ж, знову нагадую, це додавати не кому-небудь, а Шевченкові! Розбавляти міцний настій його рядка – блюзнірство! Шевченко пише просто і влучає вам у саме серце" [3]. Власне Е. Л. Войнич відійшла від прямого перекладу рядків вірша, змінила рядки, додала нове. Бездоганне володіння українською мовою допомогло письменниці відчувати своєрідність оригінального стилю Т. Шевченка. Войнич використовує риторичні запитання ("What is God to me?", "May be sometimes, very softly you will speak to me?"), алітерацію. І саме вона не перекладає слово "Україна" англійським відповідником, а використовує слово "Ukraine" у рядках:

"Dig my grave and raise my barrow
By the Dnieper-side
In Ukraine, my own land" [2].

Одним із складних моментів перекладу "Заповіту" є вибір англійських еквівалентів до речення "Було видно, було чути як реве ревучий". Е. Л. Войнич замінює його рядками "To the river voices roaring, // Roaring in my ears", де використовує повтори, що відтворюють мелодику звучання поезії. Дж. Вір і П. Бреслін надають однаковий переклад словосполучення "river roar", але з різними прикметниками: "mighty", який перекладається як сильний, великий, могутній, і "raging" – лютий, вируючий, який має більш експресивне забарвлення:

My eyes could see, my ears could hear
The *mighty* river roar.
Дж. Вір [2]
Be mine to see as mine to hear
The *raging* river roar.
П. Бреслін [1]

Серед розглянутих вище перекладів "Заповіту" Т. Г. Шевченка, на нашу думку, саме переклад "The Testament" Е. Л. Войнич є найбільш вдалим. Використовуючи нові слова, конструкції, різні трансформації, вона змогла передати настрій твору-оригіналу, вдало і точно підбрала мелодику і художню форму вірша-перекладу.

Отже, творчість Т. Г. Шевченка – це невичерпне джерело української культури. І щоби перекладати вірші письменника, треба дійсно бути справжніми майстрами поетичного слова. Ірландці П. Бреслін і Е. Л. Войнич та англієць Дж. Вір представили фахові переклади, додавши в них нотки власного співпереживання за український народ.

Література

1. Бреслін П. My Statement [Електронний ресурс] / П. Бреслін. – Режим доступу : <http://www.dnipro-ukr.com.ua/scenariy-5864.html>
2. Voynich E. L. Six Lyrics from the Ruthenian of Taras Shevchenko, also The Song of the Merchant Kalashnikov from the Russian of Michail Lermontov. Rendered into English verse with a biographical sketch by E. L. Voynich. – London : Elkin Mathews, 1911 (the Vigo cabinet series), № 86. – 63 p.
3. Weir J. Selected Works: Poetry and Prose: With Reproductions of Paintings by Taras Shevchenko / J. Weir. – Moscow, 1964. – 468 p.

Є. Г. Курочка,

Бердянський державний педагогічний університет,
науковий керівник – к. філол.н., доц. С. І. Корнієнко.

ПРЕДМЕТИ БОЛГАРСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ЕТНОГРАФІЇ БОЛГАР КРИМУ (НА МАТЕРІАЛАХ КОЛЕКЦІЇ КРИМСЬКОГО ЕТНОГРАФІЧНОГО МУЗЕЮ)

Анотація. У статті розглянуто етнографічну колекцію болгарської культури у кримському етнографічному музеї. Також подано характеристику рідким і цікавим експонатам, які дозволяють торкнутися до менталітету та історичних цінностей болгар Криму.

Ключові слова: експонат, етнографічна культура, музей, орнамент, пісні болгар Криму, прикраси

Основним напрямом роботи кожного етнографічного музею є комплектування його фондів музейними речовими пам'ятниками – основними джерелами етнографічної науки. Етнографічні колекції комплектують різні музеї: історико-краєзнавчі, художні, літературно-меморіальні, етнографічні. Кожен з них при комплектуванні фондів ставить перед собою різні завдання, які саме і визначають зміст колекції і їх використання в експозиції. Так, художні музеї переважно поповнюють свої фонди предметами народного декоративно-прикладного мистецтва. Історико-меморіальні і літературно-меморіальні – формують етнографічні колекції для відтворення обстановки певних історичних подій.

Етнографічний музей при зборі матеріалу повинен виходити з комплектування його фондів предметами (речовими експонатами, фотографіями, документами), що відбивають ті або інші явища в культурі етносу. Кримська земля ніколи не була батьківщиною одного народу, тут переплелися долі багатьох етносів: одні зникли з лиця землі і їх минулим займаються археологи, а інші живуть поряд з нами. Щоб усвідомити себе як частину свого народу, своєї землі, треба не тільки знати рідну мову, звичаї, але також знати якомога більше про людей інших національностей, що живуть поруч з тобою, осягнути красу і багатство народного мистецтва, що несе в собі народний дух і, в кінцевому рахунку – доброту. Кожній людині необхідний той стрижень духовності, який би втримав її від падіння, від втрати історичної пам'яті, відлучення від свого народу.

Напевно, не випадково, що в цей складний кризовий час змін, коли переглядаються колишні цінності і це, в кінцевому рахунку, відбивається на моральному вихованні молодих поколінь, був створений Кримський етнографічний музей. Тепер час дізнатися про історію болгарського народу більше, щоб зрозуміти і пояснити долі різних етнічних груп, поколінь, окремих людей для того щоб в майбутньому уникнути помилок.